

EL GALL FER I LA GESTIÓ DEL BOSC

I sóc el gall salvatge:
m'exalto de nit quan les estrelles vacil·len,
amb ronca veu anuncio l'aurora,
tapant-me els ulls, tapant-me el crit amb les ales,
i m'estarrufo collinflat i danso,
tot i saber que em guaiten els ulls del caçador.

JOAN VINYOLI

Quan un paisatge galleja hi sura alguna cosa a l'ambient. Hi ha la sensació d'estar en un lloc especial, en aquell indret del bosc que fa temps que no trepitja ningú, l'ambient nemoral de les pinedes de pi negre. Un paisatge que galleja és un paisatge fràgil, com les acícules que entapissen el terra. I la presència del gall fer es fa notar, tot i que no el vegis ni l'escoltis.

Als boscos madurs dels Pirineus encara és possible trobar llocs així. A la primavera més primerenca, encara amb clapes de neu aquí i allà, els galls fers passen la nit festejant les femelles i defensant el territori davant els altres mascles. Escoltar els galls en la freda matinada dels boscos pirenaics és un dels espectacles més sorprendents a què podem assistir a casa nostra. Són animals forts, que transmeten potència física en la seua aparença. No de bades és la gallinàcia més gran d'Europa, amb mascles que poden atènyer els cinc quilograms i femelles que volten els dos. Mascles i femelles mostren un marcat dimorfisme sexual, les gallines –no és que les faci de menys, les femelles d'aquesta espècie són anomenades gallines per les persones que viuen en aquests territoris– són brunes i amb un plomatge que les camufla molt bé en l'àmbit forestal on es mouen, tanmateix els mascles són d'un negre intens, amb taques marrons a les ales i blanques al ventre i en la cua que despleguen com un ventall en els *displays* de festeig. L'atractiu estètic d'aquesta espècie l'ha feta protagonista de nombrosos documentals de natura. Els naturalistes que ens comptem en una determinada franja d'edat no ens traiem del cap la imatge del gall fer cantant dels documentals d'*El hombre y la tierra*, culpables, per cert, de més d'una vocació. I tanmateix encara hi ha molts buits en el coneixement de la vida, les necessitats i la conservació de l'hàbitat d'aquesta espècie.

«ELS GESTORS
NECESSITEN FER
CONFLUIR DISCIPLINES
PROVINENTS DE
L'ENGINYERIA FORESTAL
I DE LA BIOLOGIA DE
LA CONSERVACIÓ PER
ASSOLIR UNS AMBIENTS
ADIENTS PER AL GALL
FER»

varia des de les escandinaves, on és espècie cinegètica, fins l'estat crític de la subespècie cantàbrica (*Tetrao urogallus cantabricus*). A casa nostra és una espècie protegida i tot i que *Tetrao urogallus aquitanicus* presenta un estat de conservació més favorable que els càntabres, està lluny de ser l'òptim.

El gall fer és una espècie complexa que habita un àmbit heterogeni i en conseqüència de maneig gens senzill. Als Pirineus catalans el gall fer viu associat a la pineda

A aquestes altures en sabem, però, algunes coses. Sabem que és una espècie estrictament forestal que habita a les formacions boscoses boreals del nord d'Europa i Àsia i que conserva zones de distribució en àrees forestals del centre i del sud d'Europa. En l'actualitat el seu hàbitat es troba cada cop més fragmentat i l'estat de conservació de les diferents poblacions

Il·lustració: Antoni Llobet

de pi negre. De fet els mapes de distribució de totes dues espècies s'ajusten notablement, per bé que és possible trobar-lo en altres formacions com ara les fagedes i les pinedes de pi roig. Però, ai las, el pi negre tampoc és una espècie senzilla de gestionar i menys si ens encotillem per paradigmes allunyats de la realitat dels requeriments específics. El pi negre és una espècie que necessita una certa intensitat de llum, de fet la regeneració d'aquests arbres funciona molt bé allà on s'obre una clariana al bosc per causes naturals com ara els allaus, cada cop menys freqüents en un escenari de canvi climàtic o bé artificials (tallafocs, aclarides, etc.). I tanmateix el binomi gall fer – pi negre és indèstriable, ja que al llarg de tot el període d'hivernada els galls ocupen les parts més elevades dels vessants amb una cobertura arbòria irregular i que no ultrapassa el 50%. En aquesta època l'alimentació es basa en acícules de pi negre, sí, l'hivern el passen menjant un aliment tan poc calòric com acícules de pi, la qual cosa els fa molt vulnerables a les molèsties causades per la freqüentació humana (esquí de muntanya, excursionistes amb raquetes de neu, etc.). Tot just passa l'hivern els galls comencen a cercar zones del bosc més profundes, amb cobertures arbòries entre el 40 i el 50%,

zones d'arbrat regular i madur sovint amb alternança de regenerats. En aquests dies els galls fan una vida semi-arborícola, ja que sovint s'enfilen a les branques baixes. S'ha comprovat que el nombre de mascles augmenta en incrementar el nombre de rodals de boscos madurs en un radi d'1 km al voltant de la zona de cant. La superfície mínima requerida pels mascles reproductors és de 50 hectàrees d'hàbitat propici!

En arribar l'època de pujar els polls, la cobertura de plantes productores de baies comestibles es fa indispensable, les plantes que produeixen nabius i mores assoleixen una doble funció, aliment i refugi. La selecció dels ambients on cuidar la cria es fa en funció de la cobertura de neu, se seleccionen els llocs on desapareix abans la neu i on creixen plantes dels gèneres *Vaccinium* i *Rubus*. Després vindrà la muda postnupcial i caldran boscos en alçada, en mosaic de rodals de diferents edats i presència de les plantes proveïdores de fruits. Cap al final de la muda cercaran formacions més clares, amb presència d'ericàcies.

Com veieu es tracta d'una espècie de requeriments molt amplis i que van variant al llarg del cycle anual. Una espècie d'ocell, a més, lligada a unes formacions arbòries que han de ser gestionades superant moltes pors. El gall fer necessita vertaders refugis tranquils en determinats moments de l'any, però també necessiten una certa regeneració del pi negre. Ens trobem en un punt de trobada en què els gestors necessiten fer confluïr disciplines provinents de l'enginyeria forestal i de la biologia de la conservació per assolir uns ambients adients per al gall fer.

La gestió forestal per la conservació del gall fer s'ha de fer respectant les zones més fràgils del seu territori com ara els cantaders, procurant que les pistes forestals no es converteixin en l'entrada als indrets més importants per a la conservació de l'espècie i fent compatibles les explotacions forestals amb la conservació de la diversitat. Però també s'han de trencar imatges preconcebudes i intervenir allà on cal per procurar la regeneració de pi negre necessària per a l'espècie. Un joc d'equilibris per la conservació del gall dels boscos. Ho sabrem fer?

BIBLIOGRAFIA

- CANO IBÁÑEZ, F. i R. MARTÍNEZ-VIDAL, 2001. «Experiencias de gestión forestal sostenible en la comarca de la Cerdanya (Pirineo oriental catalán)». In CAMPODRON SUBIRACHS, J. (ed.). *Conservación de la diversidad y gestión forestal*. Universitat de Barcelona. Barcelona.
- CANUT, J., 2007 (inèdit). *Gallináceas de montaña (perdiz pardilla, lagópodo alpino y urogallo) y gestión forestal*. Jornades de gestió forestal i maneig de l'hàbitat del gall fer pirinenc. Sort (Lleida) 16-18 d'abril de 2007.
- MINISTERIO DE MEDIO AMBIENTE, 2004. *Estrategia para la conservación del urogallo cantábrico*. Dirección General de Biodiversidad. Madrid.

CARLES SANTANA I GARCÍA
Biòleg. Gestor ambiental